

İstanbul Sanayi Odası Basın Bülteni

İSO, “Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması-2020” sonuçlarını açıkladı

İstanbul Sanayi Odası’nın (İSO) sanayi sektörünün en değerli verilerini oluşturan “Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu” araştırmasına göre 2020 yılında üretimden satışlara göre zirvede 58 milyar 593 milyon TL ile TÜPRAŞ yer aldı. Sıralamada ikinci Ford Otomotiv ve üçüncü de Oyak-Renault Otomobil Fabrikaları oldu. İSO 500’teki kuruluşların ihracatı ise yüzde 12,8 gerileyerek 64,1 milyar dolar oldu.

İSO 500’te faaliyet karı yüzde 55, istihdam yüzde 3 ve Ar-Ge harcamaları da yüzde 5 artış gösterdi. Özkaynaklardaki artış umut verirken, mevcut borç-özkaynak dağılımı ise çözülmesi gereken kronik sorun olmayı sürdürdü. Finansman yükü ise yüzde 39,2 gibi yüksek oranda artarak 88,8 milyar TL’ye yükselirken, duran varlıkların toplam aktifler içindeki payı da 2,8 puan azalarak yüzde 36,3’e geriledi. Devreden KDV yükü, yüzde 14,3 artışla İSO 500’ün toplam mali borçlarının yüzde 2,5’i düzeyine ulaştı.

İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçıvan, “İSO 500’te sonuçlar, ekonomimizin sanayi gibi güçlü bir sacayağının olduğunu ortaya koydu. Enflasyonda ve finansman piyasalarında tekrar başlayan olumsuzluklar ile ithal hammadde fiyatlarındaki artış, sanayicimiz üzerinde giderek daha fazla baskı yaratıyor. Herkes için öngörülemezlik ve istikrarsızlık olan enflasyon ile mücadeleyi mutlaka kazanmalıyız. Enflasyonun olduğu ortamda yatırım yapılmaz. Geçen yıl yatırım teşvik belgelerinde yaşanan yüksek oranlı artışa rağmen, yatırım iştahı fiiliyata dönmedi.”

İstanbul Sanayi Odası’nın (İSO) 1968 yılından bu yana aralıksız gerçekleştirdiği ve sektör için en değerli verileri oluşturan “Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu” araştırmasının 2020 yılı sonuçları açıklandı.

İSO Odakule’de Fazıl Zübeyir Meclis Salonu’nda düzenlenen basın toplantısında İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçıvan tarafından açıklanan “Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2020” araştırmasına göre, 2020 yılında üretimden satışlara göre en büyük kuruluş geçen yıl olduğu gibi 58 milyar 593 milyon TL ile TÜPRAŞ (Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.) oldu. Sıralamada ikinci 45 milyar 223 milyon TL ile Ford Otomotiv Sanayi A.Ş., üçüncü 31 milyar 242 milyon TL ile Oyak-Renault Otomobil Fabrikaları A.Ş. ve dördüncü de 30 milyar 812 milyon TL ile Toyota Otomotiv Sanayi Türkiye A.Ş. oldu.

Sanayinin check-up’ı olarak nitelenen, sanayi sektörü başta olmak üzere Türkiye ekonomisinin büyümesinden ihracatına, finansmandan yatırım iklimine kadar birçok alanda

detaylı bilgiler içerdiği için önemli bir gösterge olan araştırma, aynı zamanda şimdiye kadarki en erken tarihte açıklanan Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırması oldu.

Bahçivan: “Sanayi, ekonominin güçlü sacayağı”

Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2020 araştırmasının sonuçlarını açıklayan İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan, “İSO 500 Büyük'ün 2020 sonuçları, ekonomimizin sanayi gibi güçlü bir sacayağının olduğunu ortaya koyuyor. Ama bunun sürdürülebilir kılınması adına dünün sonuçlarını güncel gelişmeler ve veriler ışığında da değerlendirmeliyiz. Bu anlamda İSO-Markit işbirliği kapsamında açıklanan İmalat Sanayi Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI) verilerine baktığımızda, özellikle son birkaç aydır ülkemizin dünya sanayi verilerinden negatif ayrıştığını görmekteyiz. Açıklanan son Nisan 2021 PMI verilerine baktığımızda, 55,8 olarak ölçülen Küresel İmalat Sanayi Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI) son 11 yılın en yüksek seviyesine ulaşmış görünüyor. En büyük ihracat pazarımız olan Euro bölgesi PMI endeksi de 62,9'luk seviyesi ile 24 yıllık veri geçmişinin rekoruna imza atıyor. Buna karşın Türkiye PMI endeksinin Nisan'da 50,4'lük seviyesiyle dünyadan negatif ayrışmasını her kesimin dikkate alması gerekiyor. Dünya sanayisi, 2009 yılından bu yana en olumlu günlerini yaşarken, global kıyaslama yapabilme noktasında en değerli ve güvenilir marka olan ve imalat sektöründe 34 ekonomide ölçülen PMI verilerinde performansı en düşük dördüncü ülke olduğumuzu göz ardı etmememiz gerekiyor. Bunun temel sebeplerine mutlaka inmeliyiz” diye konuştu.

“Enflasyon nedeniyle yatırım yapılmaz”

Bu konuda enflasyonda ve finansman piyasalarında tekrar başlayan olumsuzlukların en temel iki neden olduğunu vurgulayan Bahçivan, şunları söyledi: “Öte yandan yurt dışından gelen hammaddelerin fiyatlarında yaşanan yüksek boyutlu artışlar sanayicimiz üzerinde giderek daha fazla baskı yaratmaktadır. Bu artışlar, ilave bir işletme sermayesi ve buna bağlı bir finansman ihtiyacı oluşturması bakımından önümüzdeki günler için çok ciddi bir stres kaynağı olacaktır. Bu yıl sanayicimiz açısından bir başka önemli stres kaynağı da enflasyondur. Biz sanayiciler olarak asla ve asla yüksek enflasyonlu bir ortamda yaşamak istemiyoruz. Enflasyonun toplumlar için de, ekonomiler için de, sanayiler için de öngörülemezlik, istikrarsızlık olduğuna inanıyoruz. Onun için ne yapıp edip enflasyon mücadelesini mutlaka kazanmalıyız. Enflasyonun olduğu ortamda kolay kolay yatırım yapılmaz. Nitekim geçen yıl yatırım teşvik belgelerinde yaşanan yüksek oranlı artışa rağmen, yatırım iştahının fiiliyata dönmediğini son dönemlerde net bir şekilde gözlemliyoruz.”

İSO 500 ihracatı yüzde 12,8 geriledi

Araştırma sonuçlarına göre, Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşunun üretimden satışları 2020 yılında 1 trilyon 22 milyar TL'den 1 trilyon 179 milyar TL'ye yükselerek yüzde 15,3 oranında arttı. Büyüme performansı, 2018'deki yüzde 34,5 ve 2019'daki yüzde 16,4'lük artışlar ile karşılaştırıldığında yavaşladı. İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan “Tüketici enflasyonu ile arındırıldığında 2020 yılında üretimden satışlar reel olarak sadece binde 6 artış gösterdi. Bu oran son dört yılın en düşük reel artışı oldu. 2020 yılında görülen bu yavaşlamada Covid-19'a karşı uygulanan kısıtlamalar ve küresel pazarların bir süre kapalı kalması tabii ki etkili oldu. Yılın ikinci yarısında talep toparlanmaya başlasa da, finansal dalgalanma, yükselen faizler ve salgında yükselen ikinci dalga iç satışları sınırladı” dedi. İSO 500'ün ihracatı da yüzde 12,8 oranında gerileyerek 64,1 milyar dolar oldu. İSO 500'ün ihracat performansı Türkiye'nin genel ve sanayi ihracat performansından bir ölçüde olumsuz ayrışsa da yine de İSO 500, Türkiye ihracatı içindeki ağırlığını korudu. 2020 yılında İSO 500 Türkiye ihracatının 37,8'ini, sanayi sektörü ihracatının ise yüzde 39,2'sini gerçekleştirdi.

2000’li yılların ortalarından itibaren 460 bandında seyreden ihracat yapan kuruluşların sayısı 2020 yılında da 465 oldu.

Faaliyet karı yüzde 55 arttı

Araştırmaya göre, sıralamanın ilk 50’sini oluşturan kuruluşların toplam üretimden satışlar içinden aldığı pay bir miktar azalmakla birlikte toplamda yüzde 50’ye yakın seviyelerini korudu.

Araştırmanın temel göstergelerinden İSO 500 Büyük’ün esas faaliyetlerinden elde ettiği karı gösteren faaliyet karı bir önceki yıla göre yüzde 55 oranında artarak 142,8 milyar TL oldu. Faaliyet karlılığı oranı da 2,7 puan artarak yüzde 10,8’e çıktı. Benzer şekilde ölçülmeye başlandığı 2013’ten bu yana 2019 yılı hariç sürekli artış gösteren FAVÖK büyüklüğü, 2020 yılında yüzde 43,1 artışla 184,4 milyar TL’ye çıkarken, FAVÖK karlılığı oranı da 2,6 puan artışla yüzde 13,9’a yükseldi. Yine vergi öncesi dönem kar ve zarar toplamı da yüzde 50,1 artarak 92,5 milyar TL oldu. Sanayi kuruluşlarının karları 2020 yılında artış eğilimi gösterdi.

Finansman giderleri yüzde 39,2 arttı

İSO 500’ün karlılık verilerine göre, faaliyet karlılığındaki iyileşmenin yanı sıra özellikle net kambiyo karlarının etkisiyle üretim faaliyeti dışı gelirlerdeki artış da karlılığa pozitif katkı yaptı. İSO 500’ün diğer faaliyetlerden olağan gelir ve karları 237,9 milyar lira iken, gider ve zararları 194,4 milyar lira olarak gerçekleşmiştir. Bu iki rakam arasındaki fark alındığında, İSO 500’ün 43,4 milyar liralık üretim faaliyeti dışı net gelir elde etti. Finansman giderleri, İSO 500’ün karlılığında belirleyici olmayı sürdürdü. İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçıvan “2020 yılında Covid-19 salgını ile oluşan finansal koşullar içinde Türk lirasındaki değer kaybı, enflasyondaki artış ve faiz oranlarındaki dalgalanmalar sonucunda bir önceki yıla göre finansman yükü önemli ölçüde arttı. 2020 yılında İSO 500’ün finansman giderleri yüzde 39,2 artışla 88,8 milyar TL’ye yükseldi. Bununla birlikte, faaliyet karı yüzde 55’lik artışla 142,8 milyar TL’ye çıktı ve bu sayede finansman giderlerinin faaliyet karına oranı yüzde 69,3’ten yüzde 62,2’ye geriledi. Yaşanan bu görece iyileşmeye rağmen, sanayi kuruluşları ana faaliyetlerinden elde ettikleri karların halen oldukça önemli bir bölümünü finansman giderlerine ayırmaya devam etti” diye konuştu.

Özkaynak artsa da borç-özkaynak dağılımı hala kronik sorun

Borçlanma ile öz kaynakların dağılımını yansıtan kaynak yapısında, İSO 500’ün 2020 yılında toplam borçları yüzde 23 gibi yüksek bir oranda arttı. Firmalar, faaliyet karlılığındaki artışın desteğiyle özkaynaklarını da yüzde 23,2 gibi benzer bir oranda büyütebildi. Bahçıvan “Bu durum, borçların özkaynaklara göre çok daha hızlı arttığı geçmiş iki yılla kıyaslandığında umut verici görünüyor. Buna rağmen mevcut borç-özkaynak dağılımı sanayicilerimiz için mutlaka çözülmesi gereken kronik bir sorun. Çünkü borçlanma ile özkaynakların dağılımına baktığımızda, İSO 500’de 2015 yılı ile birlikte ilk kez yüzde 60’ların üstüne çıkan toplam borçların payı takip eden yıllarda artış eğilimini sürdürdü. 2020 yılında ise toplam borçların payı yüzde 68,4 ve özkaynakların payı yüzde 31,6 ile aynı kaldı” dedi.

Krediler daha çok sanayi dışı sektörlerle yöneldi

İSO 500’ün toplam mali borçları 2020 yılında yüzde 23 oranında artarak 406,3 milyar TL’den 499,6 milyara ulaştı. Borçların vadelerine göre gelişiminde ise kısa vadeli mali borçlar yüzde 22,4’lük artışla 168,3 milyar TL’den 206 milyar TL’ye yükselirken, uzun vadeli mali borçlar ise yüzde 23,3 oranında artarak 238 milyar TL’den 293,5 milyar TL’ye çıktı. İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçıvan “Burada bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum. 2020 yılında Türkiye’de yüzde 35’lerde seyreden oldukça güçlü bir kredi büyümesi yaşanırken, İSO 500’ün mali borçlarındaki artışın yüzde 23’le sınırlı kalması, kredilerin daha çok sanayi

dışı sektörlere yöneldiğini gösteriyor. Yine 2017 ve 2018 yıllarında artış eğilimi gösteren kısa vadeli mali borçların toplam mali borçlar içindeki payı, 2019'da yüzde 41,4'e, 2020'de ise yüzde 41,2'ye geriledi. Son iki yılda gerek borç yapılandırılmaları gerekse farklı finansal enstrüman seçeneklerine rağmen kısa vadeli mali borçların toplam mali borçlar içindeki payı yatay seyirini korudu" dedi.

Duran varlıkların payı 2,8 azaldı

En önemli göstergelerden toplam varlıklar içinde dönen ve duran varlıklar ilişkisine bakıldığında; İSO 500'de duran varlıkların toplam aktifler içindeki payı 2015 yılında yüzde 46,3'e kadar yükseldikten sonra gerilemeye başlayarak 2019 yılında yüzde 39,1 oldu. 2020 yılında duran varlıkların payı 2,8 puan daha azalarak yüzde 36,3'e geriledi. Olağan dışı koşullar firmaları likit varlıklara yönlendirirken, duran varlık yatırımlarını sınırladı. Erdal Bahçıvan "Her ne kadar duran varlıklar son yıllarda düşüş eğiliminde olsa da buna yol açan bir faktöre daha dikkatinizi çekmek istiyorum. Biliyorsunuz en son enflasyon muhasebesi uygulaması 2004 yılında yapılmıştı. Sonrasında firmaların bilançolarında yeniden değerlendirme işlemi genellikle yapılamadı. Son 3 yılda yüksek enflasyonun hayatımıza yeniden girdiği göz önüne alındığında, sanayimizin duran varlığını yeniden değerlendirme ihtiyacı açıkça görülüyor. Sanayicilerimizin son dönemlerde yeniden değerlendirme taleplerini giderek daha sık bir şekilde dile getirmeleri de bunu gösteriyor" dedi.

KDV yükü yüzde 14,3 arttı

İSO 500'ün devreden KDV yükü, yükselişini sürdürdü, bir önceki yıla göre yüzde 14,3 oranında artarak 12,4 milyar TL oldu. Bahçıvan "Bu rakam, İSO 500'ün toplam mali borçlarının yüzde 2,5'i düzeyinde. Sanayicilerimizin yüksek finansman ihtiyacı sürerken, kuruluşlarımız önemli bir kaynağı, sıfır faiz ile devlete borç vermeye devam ediyor. Bu noktada, sürekli gündeme getirdiğimiz gibi KDV reformunun hayata geçirilmesi ve artık sanayici üzerindeki yükün kaldırılması gerekiyor" dedi. Yine İSO 500'te 2020 yılında kar eden kuruluş sayısı 411'den 423'e yükseldi.

İSO 500'de teknoloji yoğunluğuna göre yaratılan katma değer dağılımına göre, 2018 yılında İSO 500'de yaratılan katma değer içerisinde orta yüksek ve yüksek teknoloji ile yaratılan katma değer toplamı yüzde 27,5 iken, bu oran 2019'da yüzde 30,4'e, 2020 yılında yüzde 31,2'ye çıktı.

Ar-Ge harcaması yapan kuruluş sayısı 271

İSO 500'de Ar-Ge harcaması yapan kuruluş sayısı 2013 yılından itibaren kademeli olarak artıyor. Bir önceki yıl yaşanan duraksamanın ardından 2020 yılında İSO 500'de Ar-Ge yapan kuruluş sayısı 271 oldu. İSO 500'ün 2020 yılı Ar-Ge harcamaları ise anket verileri ile 6,2 milyar TL olurken, 2019 yılına göre 4,9 oranında artış gösterdi. 2019 yılında yüzde 0,58 olan Ar-Ge harcamalarının üretimden satışlara oranı, 2020'de hafif bir düşüşle yüzde 0,53'e geriledi.

İstihdam yaklaşık yüzde 3 arttı

İSO 500'ün istihdamı ise 2020 yılındaki tüm olumsuz gelişmelere rağmen yüzde 2,9 oranında artarken, ödenen maaş ve ücretlerdeki artış da yüzde 14,4 oldu. Teknoloji yoğunluklarına göre yaratılan katma değer dağılımına bakıldığında, 2018 yılında İSO 500'de yaratılan katma değer içerisinde orta yüksek ve yüksek teknoloji ile yaratılan katma değer toplamı yüzde 27,5 iken, bu oran 2019'da yüzde 30,4'e, 2020 yılında yüzde 31,2'ye çıktı.

Yabancı kuruluş sayısı azalıyor

İSO 500’de yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısı, 2020 yılında 110’a indi. Bu gelişme, 2009 yılından sonra İSO 500 içinde yer alan yabancı sermaye paylı kuruluş sayısında yaşanan kademeli gerilemenin devam ettiğini gösterdi. İSO 500’de halka açık kuruluşların sayısı 67 ile yatay seyrini korudu.

Ayrıca İSO 500’de yer alan kuruluşların bağlı olduğu oda bilgilerine göre sıralanması sonucu sanayideki Anadolu ağırlığının arttığı gözlemlendi. Buna göre son yıllarda sayısal olarak düşüş yaşanmasına karşın en büyük pay 161 şirket ile hala İstanbul Sanayi Odası’na ait bulunuyor. İSO’yu sayının beş yıl önce 180 olduğunu görüyoruz. İstanbul’u Ege Bölgesi Sanayi Odası 44 şirket ile izlerken, Ankara 37, Kocaeli 36, Gaziantep 29, Bursa 19 şirket ile yer alıyor.

2020 YILININ EN BÜYÜK 10 SANAYİ KURULUŞU

2019 Sıra No	2020 Sıra No	Kuruluş	Üretimden Satışlar (Net) (TL)
1	1	Tüpraş	58.592.905.460
2	2	Ford	45.223.467.516
4	3	Oyak-Renault	31.241.977.176
3	4	Toyota	30.812.443.512
9	5	-	-
5	6	Star Rafineri	24.030.141.769
6	7	Arçelik	21.802.646.702
7	8	Tofaş	20.718.883.453
10	9	Ereğli Demir ve Çelik	16.976.379.559
8	10	İskenderun Demir ve Çelik	16.909.929.603